

Zycie codzienne w PRL na przy- kładzie rodziny Wejchertów

CZAS TRWANIA:

- dwie jednostki lekcyjne (90 min)

POZIOM EDUKACYJNY:

- zalecane dla klas VII-VIII szkół podstawowych przy realizacji tematów związanych z życiem codziennym w PRL oraz dla szkół ponadpodstawowych. Poniższy scenariusz może być wykorzystany jako lekcja powtórkowa lub projekt z historii, a także warsztat przeprowadzony poza edukacją systemową.

MOŻLIWOŚĆ ZREALIZOWANIA NASTĘPUJĄCYCH PUNKTÓW PODSTAWY PROGRAMOWEJ :

SZKOŁA PODSTAWOWA (KL. VII-VIII)

→ Język polski

→ wymagania ogólne:

Rozdz. I. Kształcenie literackie i kulturowe, pkt. 1, 3, 6, 7

Rozdz. II. Kształcenie językowe, pkt. 1, 4, 5

Rozdz. III. Tworzenie wypowiedzi, pkt. 2, 6, 7

Rozdz. IV. Samokształcenie, pkt. 1-3, 6

→ Wymagania szczegółowe, kl. VII i VIII

Rozdz. I. Kształcenie literackie i kulturowe, pkt. 1, ppkt. 5, 7, 9, 11; pkt. 2, ppkt. 1, 3

Rozdz. III. Tworzenie wypowiedzi, pkt 1, ppkt. 2, 6, 7

Rozdz. IV. Samokształcenie, pkt. 4, 8

→ Historia

→ Wymagania ogólne:

Rozdz. I. Chronologia historyczna, pkt. 5

Rozdz. II. Analiza i interpretacja historyczna, pkt. 1-5

Rozdz. III. Tworzenie narracji historycznej, pkt. 2-4

→ **Wymagania szczegółowe, kl. V-VIII:**

Rozdz. XXXVI. Świat po II wojnie światowej, pkt. 5, 11, 13

Rozdz. XXXVII. Początki komunizmu w Polsce, pkt. 2

Rozdz. XXXVIII. Stalinizm w Polsce i jego skutki, pkt. 1

Rozdz. XXXIX. Polska w latach 1957–1981, pkt. 2, 3

→ **Plastyka**

Rozdz. II. Doskonalenie umiejętności plastycznych (...), pkt. 1, 2, 4, 6

Rozdz. III. Opanowanie podstawowych wiadomości z zakresu kultury plastycznej, jej narodowego i ogólnoludzkiego dziedzictwa kulturowego, pkt. 1, 2, 5

→ **Warunki i sposoby realizacji, pkt.: 6.**

→ **Dodatkowo – tłumaczenie prostych słów z języka angielskiego i niemieckiego.**

SZKOŁY PONADPODSTAWOWE (LICEUM I TECHNIKUM)

→ **Język polski**

→ **Wymagania ogólne**

Rozdz. I. Kształcenie literackie i kulturowe, pkt. 1-3, 7, 8, 11

Rozdz. III. Tworzenie wypowiedzi, pkt. 1, 3

Rozdz. IV. Samokształcenie, pkt. 2, 7

→ **Wymagania szczegółowe:**

Rozdz. I. Kształcenie literackie i kulturowe, pkt. 1, ppkt. 5, 6

Rozdz. II. Odbiór tekstów kultury, pkt. 2, ppkt. 1, 2, 6

Rozdz. III. Tworzenie wypowiedzi, pkt. 1, ppkt. 1; pkt. 2, ppkt. 1, 2, 4, 6

Rozdz. IV. Samokształcenie, pkt. 1-3, 5-10

→ **Historia i teraźniejszość**

→ **Wymagania ogólne:**

Rozdz. I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu (...), pkt. 1, ppkt. 1-3

Rozdz. II. W aspekcie stosunku do dobra, przyjęcia go jako głównego kryterium wartościowania moralnego (...), pkt. 1, 2

Rozdz. III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji (...), pkt. 2, 3

→ **Wymagania szczegółowe:**

Rozdz. II. Świat i Polska w latach 1945–1956, pkt. 13, 16-18, 20

Rozdz. III. Świat i Polska w latach 1956–1970, pkt. 6-9

Rozdz. IV. Świat i Polska w latach 1970–1980, pkt. 9

Rozdz. V. Świat i Polska w latach 1980–1991, pkt. 8, 13

→ **Historia**

→ **Wymagania ogólne:**

Rozdz. I. Chronologia historyczna, pkt. 1,2

Rozdz. II. Analiza i interpretacja historyczna, pkt. 1-4

Rozdz. III. Tworzenie narracji historycznej, pkt. 1-3

→ **Wymagania szczegółowe. Zakres podstawowy**

Rozdz. I. Historia jako nauka, pkt. 2

Rozdz. LI. Świat po II wojnie światowej. Początek zimnej wojny, pkt. 1

Rozdz. LIII. Przemiany cywilizacyjne na świecie, pkt. 1

Rozdz. LVII. Polska w latach 1957-1981, pkt. 1

→ **Biznes i zarządzanie**

→ **Zakres podstawowy – wymagania szczegółowe**

Rozdz. I. Osoba przedsiębiorcza we współczesnym świecie, pkt. 2, 6, 8, 10

Rozdz. II. Zarządzanie projektami, pkt. 1-6

→ **Zakres rozszerzony – wymagania szczegółowe**

Rozdz. I. Zarządzanie projektami, pkt. 1, 3

→ **Plastyka**

→ **Wymagania ogólne:**

Rozdz. I

Rozdz. IV

→ **Wymagania szczegółowe:**

Rozdz. I. Uczestniczenie w kulturze poprzez kontakt, analizę i interpretację dzieł sztuki; dostrzeganie kontekstów powstawania dzieła, pkt. 2, 3, 5, 6

→ **Warunki i sposoby realizacji, pkt. 3, 4**

CELE LEKCJI:

- uzupełnienie wiedzy na temat życia codziennego jednej z warstw społecznych PRL – inteligencji pracującej na przykładzie pracy architekta, a ściślej – Hanny i Kazimierza Wejchertów;
- przybliżenie uczniom i uczennicom postaci Wejchertów – projektantów Nowych Tychów, kluczowych architektów powojennej Polski oraz świadków historii;
- zapoznanie uczniów i uczennic z wybranymi aspektami życia codziennego inteligencji pracującej przez pryzmat rodziny Wejchertów w latach 1948–1989:
 - praca i relacja z władzą,
 - podróże i wakacje,
 - transport,
 - sport, kultura, moda,
 - komunikacja,
 - życie codzienne, rodzinne, towarzyskie;
- ćwiczenie analizy materiałów źródłowych;
- pobudzenie kreatywności, twórczego myślenia, wnioskowania, rozumowania;
- wzbudzenie zainteresowania dokumentowaniem bieżących wydarzeń w swoim życiu.

FORMY I METODY PRACY:

- analiza źródeł tekstowych, rysunkowych, fotograficznych umieszczonych w wybranych albumach stworzonych przez Hannę Wejchert;
- pogadanka;

- praca w grupach;
- praca twórcza/plastyczna w grupach (tworzenie kolażu cyfrowego lub fizycznego dokumentującego wybrane aspekty współczesnego życia).

ŚRODKI DYDAKTYCZNE ZAŁĄCZONE DO SCENARIUSZA:

- wybrane skany albumów autorstwa Hanny Wejchert będące dokumentacją życia codziennego, zawodowego oraz wydarzeń w Polsce w latach 1948-1989;
- oś czasu z najważniejszymi wydarzeniami powojennej historii Polski oraz wydarzeniami z życia Wejchertów;
- karta z zadaniami.

POTRZEBNE MATERIAŁY I SPRZĘT:

- komputer/tablet do wyświetlania wybranych stron albumów lub wydruk albumów w formacie A3 (minimum A4, aby umieszczona na nich treść była widoczna), najlepiej w kolorze;
- wydruki kart z pytaniami i zadaniami;
- materiały do pracy projektowej, jeżeli będzie wykonywana w formie fizycznej:
 - tektura (najlepiej w jednakowym formacie dla wszystkich grup),
 - klej, nożyczki, kolorowy papier, flamastry do dekorowania/podpisania stron,
 - materiały do wypełnienia strony: drukowane zdjęcia (także zdjęcia używanych sprzętów), bilety komunikacji miejskiej, kolejowe, na koncerty (mogą być to wydruki PDF biletów zakupionych online), ulotki, płaskie opakowania – wszystko to, co świadczy o życiu codziennym współczesnych ludzi w kontekście poruszanych zagadnień.
- do pracy projektowej w formie cyfrowej potrzebny jest komputer dla każdej grupy (w przypadku braku sprzętu zadanie może być wykonane jako projekt pozalekcyjny).

ŹRÓDŁA I BIBLIOGRAFIA:

- albumy Hanny Adamczewskiej-Wejchert udostępnione przez Muzeum Miejskie w Tychach.
- A. Czyżewski, M. Lipok-Bierwiazzonek, *Profesor Kazimierz Wejchert. W stulecie urodzin*, Tychy 2012.
- R. G. Pichoja, *Historia władzy w Związku Radzieckim 1945-1991*, tłum. M. Głuszkowski, P. Zemszał, Warszawa 2011.
- M. Ziółkowski, *Inteligencja polska na rynku pracy*, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny, 62 (2000) [dostęp: 18.09.2024].
- Wykaz państwowych biur projektowych: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP19530510577/O/M19530577.pdf>
- Dane dotyczące przeciętnych zarobków w PRL: <https://www.zus.pl/baza-wiedzy/skladki-wskazniki-odsetki-wskazniki/przecietne-wynagrodzenie-w-latach>
- Podstawa programowa: <https://zpe.gov.pl/podstawa-programowa>

SCENARIUSZ ZAJĘĆ

1. WSTĘP

POLSKA W LATACH 1948–1989 (OK. 15 MINUT)

- Zaprezentuj uczniom oś czasu z najważniejszymi wydarzeniami w PRL oraz nałożonymi poniżej wydarzeniami z życia Wejchertów. Podzielcie wspólnie wydarzenia na społeczne i polityczne. Zastanówcie się, które z nich mogły najbardziej wpływać na życie codzienne zwykłych ludzi na przykładzie rodziny architektów.

WARSTWY SPOŁECZNE W PRL

- Osadźcie Wejchertów w strukturze społecznej PRL. Jeżeli lekcja odbywa się w ramach uzupełnienia wiedzy warto zrobić powtórkę na temat warstw społecznych w PRL i ponownie je zdefiniować. Można o to zapytać uczniów lub zrobić „burzę mózgów” ze skojarzeniami wypisując określenia na tablicy. Możesz skorzystać z poniższego podziału:
 - *chłopi*
 - *robotnicy*
 - *chłoporobotnicy (chłopi, którzy dodatkowo pracowali jako robotnicy)*
 - *inteligencja pracująca (przedstawiciele zawodów technicznych potrzebnych do odbudowy kraju po wojnie, m.in. architekci, inżynierowie, nauczyciele, a także kadra zarządzająca).*

POLSKA INTELIGENCJA W PRL

- Nakreśl uczniom sytuację inteligencji po II wojnie światowej. Możesz skorzystać z poniżej notatki:
 - *Polska inteligencja została niezwykle ciężko doświadczona w czasie II wojny światowej. Wiele osób zginęło lub zostało zabitych. Ci, którzy przeżyli mieli za sobą często trudne pobyty w obozach i więzieniach. Taki los spotkał również Kazimierza i Hannę Wejchertów (wówczas jeszcze Adamczewską). Kazimierz wziął udział w kampanii wrześniowej i przebywał w obozie jenieckim. Ojciec Hanny zginął w więzieniu Pawiak, ona natomiast została wywieziona do obozu dla kobiet w Ravensbrück (Niemcy) i przebywała tam w latach 1944–1945. O uwięzieniu świadczy jeden dokumentów w albumie.*

ĆWICZENIE I

- wyświetl uczniom fragment listu przyjaciela do Hanny lub wydrukuj i rozdaj. Poproś o przeczytanie.
- Zastanówcie się wspólnie, jakie emocje mogły towarzyszyć autorowi podczas pisania, a jakie adresatce podczas czytania? Czy któreś z nich przeważają?
- Zwróć uwagę uczniów na rodzaje emocji i podział na przyjemne (radość i zaufanie); ambiwalentne (zaskoczenie, oczekiwanie, napięcie) i trudne (smutek, strach, złość). Podkreśl fakt, że człowiek może czuć wiele z nich jednocześnie, a emocje takie jak złość, czy smutek nie są złe, a potrzebne jak wszystkie inne.

- Ćwiczenie zakończ podsumowaniem dotyczącym początków Wejchertów jako architektów:
 - *Architekci byli bardzo potrzebną i cenioną profesją w powojennej Polsce. Hanna i Kazimierz kształcili się jeszcze w czasie okupacji podczas tajnego nauczania. Po zakończeniu wojny Wejchert rozpoczął pracę na Politechnice Warszawskiej, gdzie Hanna kontynuowała studia. Po ich ukończeniu została asystentką Kazimierza i razem zaczęli pracę w Katedrze Urbanistyki Politechniki Warszawskiej. Jednocześnie przyszło im zmierzyć się z codziennym życiem w nowej rzeczywistości, która w wielu aspektach była odmienna od naszej dzisiejszej.*

2. ŻYCIE CODZIENNE W PRL NA PRZYKŁADZIE ALBUMÓW HANNY ADAMCZEWSKIEJ-WEJCHERT. ANALIZA WYBRANYCH ASPEKTÓW. (OK. 30 MIN.)

Hanna Adamczewska-Wejchert dokumentowała życie zawodowe i rodzinne tworząc w latach 1948-1994 albumy. Gromadziła w nich wszystkie, jej zdaniem, ważne informacje. Wklejała zdjęcia, listy, bilety, dokumenty. Na ich podstawie możemy poznać różne aspekty życia inteligencji pracującej w PRL, z którą utożsamiać może się wielu współczesnych młodych ludzi i ich rodziców. Zwróć jednak uwagę uczniów, że jest to pewien wycinek rzeczywistości, a życie Wejchertów, jak i każdego z nas, było o wiele bardziej zniuansowane i albumy na pewno nie pokazują go w całości.

ĆWICZENIE I

- Podziel uczniów na sześć zespołów odpowiadających sześciu zakresom tematycznym.
- Wydrukuj losy z hasłami i poproś reprezentanta/kę danej grupy o wylosowanie jednego z nich:
 - *relacja z władzą i praca dla kraju*
 - *podróże i wakacje*
 - *transport*
 - *sport, kultura, moda*
 - *komunikacja*
 - *życie codzienne, rodzinne i towarzyskie.*
- Po przydzieleniu zakresu tematycznego rozdaj grupom wydruki wybranych stron albumów [patrz: foldery z odpowiednimi hasłami z losów] oraz kartę z pytaniami. Karta z pytaniami zawiera również tekst wprowadzający do danego zagadnienia.
- Poproś uczniów, aby zapoznali się z materiałami i przygotowali odpowiedzi na pytania z karty, a następnie zaprezentowali je na forum grupy.
- **UWAGA!** Podczas pracy pozostaw wyświetloną oś czasu, aby uczniowie mogli w razie potrzeby „osadzić” dane wydarzenie w czasie lub wydrukuj egzemplarz dla każdej grupy.

ĆWICZENIE II (dodatkowe)

- Przypomnij uczniom lub poproś ich o przypomnienie, jak wyglądało życie codziennie chłopów, robotników i osób, które sprzeciwiały się władzy lub nie chciały z nią współpracować.
- Zapytaj, jak na ich tle rysowała się sytuacja rodziny Wejchertów biorąc pod uwagę materiał źródłowy (wyjazdy zagraniczne, możliwość kupna samo-

chodu, możliwość uczestnictwa w ważnych wydarzeniach kulturalnych, kształtowanie wyglądu miasta, w którym żyją itd.).

3. ZADANIE PROJEKTOWE – STWORZENIE STRONICY ALBUMU DOKUMENTUJĄCEGO WSPÓŁCZESNOŚĆ (45 MIN.)

- Uczniowie mogą wykonać zadanie indywidualnie lub w parach.
- Zadanie może być wykonane podczas zajęć lub zadane jako wspólny projekt do wykonania w domu.
- Zadaniem uczniów jest stworzenie kolażu-karty z albumu wzorowanego na tych stworzonych przez Hannę Adamczewską-Wejchert.
- Tematem danej karty będą uprzednio opracowywane hasła, jednak w odniesieniu do czasów współczesnych uczniom. Możecie wylosować je ponownie, jeżeli grupy/uczniowie chcą się zmierzyć z innym tematem.
- Kolaż-karta może być wykonany w wersji cyfrowej przy użyciu takich aplikacji jak Glogster, Padlet, Canva lub innych, zgodnie z preferencjami. Wówczas uczniowie mogą umieścić na nich zdjęcia sprzętów, screeny bile- tów, fragmenty e-recept i inne rzeczy świadczącej o współczesnej kulturze i życiu codziennym. Praca może być wykonana także w wersji fizycznej. Wówczas potrzebne będą materiały wymienione wcześniej oraz dodatko- we, według uznania uczniów.
- Jeżeli zajęcia realizowane będą w Tychach warto poprosić uczniów, aby w albumach znalazły się również współczesne zdjęcia miejsc charaktery- stycznych dla miasta lub tych, których autorami byli Wejchertowie.
- Poproś uczniów, aby zaprezentowali swoje projekty i podyskutowali o nich porównując to, jak zmieniła się od czasów Wejchertów praca, podróżowa- nie, komunikacja, kultura czy sport.
- Możecie stworzyć album w formie PDF lub fizycznej spinając wszystkie strony i użyć jako materiału dydaktycznego porównującego czasy współ- czesne do czasów PRL.

Materiały do pobrania:

<https://muzeum.tychy.pl/wp-content/uploads/2024/12/Zycie-codzinne-w-PRL-bardzo-male.zip>